

Панчак-Бялоблоцька Н.В.

Теоретико-методологічна дистинкція та концептуалізація типів урядів меншості в парламентських демократіях

Проаналізовано різнобічні особливості теоретико-методологічної дистинкції та концептуалізації типів урядів меншості в парламентських демократіях. Аргументовано, що типології урядів меншості дистинктивно не є вичерпними, оскільки уряди меншості як виконавчі структури залежать від контексту аналізу та аналітичних індикаторів. Обґрунтовано, що типологізації урядів меншості можуть розширюватись і доповнюватись, а тому повинні використовуватись синтетично, системно та уніфіковано.

Ключові слова: уряд, уряд меншості, типи урядів меншості, парламентська демократія.

Проанализированы разносторонние особенности теоретико-методологической дистинкции и концептуализации типов правительств меньшинства в парламентских демократиях. Обосновано, что типологии кабинетов меньшинства дистинктивно не являются полными, поскольку правительства меньшинства как исполнительные структуры зависят от контекста анализа и аналитических ин-

дикаторов. Обосновано, что типологизации правительств меньшинства могут расширяться и дополняться, а поэтому должны использоваться синтетически, системно и унифицировано.

Ключевые слова: правительство, правительства меньшинства, типы правительств меньшинства, парламентская демократия.

The article is dedicated to analyzing the diverse features of theoretical and methodological conceptualization and distinction of the types of minority governments in parliamentary democracies. The author argued that the typologies of minority governments distinctively are not exhaustive, because minority governments as executive structures depend on context analysis and analytical indicators. It was proved that typologies of minority governments can be expanded and supplemented, therefore should be used synthetically, systematically and as unified.

Key words: government, minority government, types of minority governments, parliamentary democracy.

УДК 321.015+321.72+328.122+328.131+328.183+328.187+342.529

Панчак-Бялоблоцька Н.В.,
кандидат політичних наук,
докторант кафедри політології
Львівського національного
університету імені Івана Франка,
викладач
Вищої школи регіональної економіки
в Кутно (Республіка Польща)

Як свідчить світова (насамперед європейська) інституційна практика, уряди/урядові кабінети меншості не є уніфікованими й монолітними структурами. Вони різняться за своєю композицією, розмірністю, ідеологічністю, причинами формування та особливостями відповідальності тощо. Як наслідок, різні типи урядів меншості, насамперед у парламентських демократіях, проводять різні політичні, політико-правові й соціально-економічні наслідки, окреслюються відмінними формотворчими, функціональними та регламентними параметрами, а тому є розбіжно стабільними й ефективними. Відповідно, теоретико-методологічний аналіз дистинкції та концептуалізації типів урядів/урядових кабінетів меншості становить важливу політологічну проблему, яка актуалізована доцільністю пошуку відповідей на різні наукові завдання, а також нерозривно пов'язана з іншими аспектами дослідження урядів меншості.

Ці завдання значною мірою було вирішено в наукових доробках західних учених (наприклад, С. Беннет [3], Х. Даалдер [6], Л. Геллер-Шварц [7], Г. Гріффіс [8], В. Херман і Дж. Поуп [9], К. Стром [12; 13], Дж. Мун [10], А. Вард [14]) і лише незначною мірою – вітчизняних авторів (зокрема, А. Романюк та В. Литвин [1; 2]). Така причина концентрації досліджень насамперед за авторством зарубіжних фахівців зумовлена тим, що саме в західних країнах уряди меншості та їх різновиди трапляються частіше порівняно з країнами пострадянського простору, де феномен урядів меншості концепту-

алізований украй слабо або взагалі не концептуалізований. Однак запропонована наукова література, присвячена типам урядів меншості, зокрема й теоретико-методологічній дистинкції та концептуалізації типів урядів меншості в парламентських демократіях, не є системно консолідованою, а отже, потребує теоретико-методологічного синтезу й уніфікації, частково здійснених у нашій розвідці.

Із наукових праць згаданих учених цілком зрозуміло, що найперша очевидна типологізація урядових кабінетів меншості ґрунтується на з'ясуванні їх партійного складу/композиції, а саме в аспекті партійного складу парламенту чи палати парламенту, перед якою формально відповідальні урядові кабінети в тій чи іншій країні. З огляду на партійний склад/композицію урядові кабінети меншості розподіляються на однопартійні та коаліційні (багато-партійні).

Однопартійний урядовий кабінет меншості – урядовий кабінет, партія якого (що входить до складу уряду, а тому отримує міністерські портфелі) не становить абсолютної більшості мандатів у парламенті/провідній палаті парламенту (перед якою відповідальний уряд), тобто самостійно має підтримку та представництво, що становить 50% або менше депутатів повного (номінального) складу парламенту/провідної палати парламенту.

Коаліційний урядовий кабінет меншості – урядовий кабінет, партії якого (що входять до складу уряду та отримують міністерські

портфелі) не становлять абсолютної більшості мандатів у парламенті або провідній палаті парламенту (перед якою відповідальний уряд), тобто самостійно мають підтримку й представництво, що становить 50% або менше депутатів повного (номінального) складу парламенту/провідної палати парламенту. Формальну чи неформальну (мовчазну) довіру/інвеституру для однопартійного та коаліційного урядового кабінету меншості додатково гарантують інша чи інші партії парламенту або взагалі непартійні депутати парламенту. Це змушує К. Строма [13], хоча часто помилково, аргументувати, що в парламентських демократіях урядові кабінети меншості типово не є коаліціями, оскільки функціонально нагадують однопартійні уряди більшості. Натомість поширеність коаліційних урядів меншості пояснюється тим, що саме коаліційні схеми урядово-формотворчого процесу сьогодні є типово властивими парламентським демократіям, а тому від них досить складно відмовитись навіть у разі урядів меншості. Більше того, значно змінилось політичне й політологічне розуміння суті, призначення, функціонального наповнення та наслідків різних типів урядів меншості, а також загалом політичного процесу, окресленого функціонуванням урядів меншості.

Із цього приводу заслуговує на увагу позиція Х. Даадлера [6] щодо того, що статус однопартійних урядів більшості, до яких раніше часто та здебільшого помилково функціонально прирівнювали однопартійні уряди меншості, є спірним. Ідеться про емпіричні ситуації, у яких номінально уніфіковані урядові партії, що мають абсолютну парламентську (парламентсько-урядову) більшість і візуально формують та становлять однопартійні уряди більшості, значною мірою є внутрішньофракціоналізованими. Відповідно, необхідно виходити з наукової позиції, що кожний урядовий кабінет незалежно від того, чи це кабінет більшості або меншості, має регулярно (хоча можливо й ситуативно) опиратись і проводити парламентську (парламентську або парламентсько-урядову) більшість. А в плані урядів меншості це природно регламентує, що обов'язкова «зовнішня» (не з боку урядових партій) парламентська/законодавча підтримка значно частіше, якщо не завжди, постійно/ситуативно реалізується представниками парламентської опозиції. Деяка дистинкція проявляється в разі, коли зобов'язання «сил» зовнішньої/опозиційної підтримки урядових кабінетів меншості є сильними та впливовими, як і зобов'язання «сил» внутрішньої/урядової підтримки урядів меншості. У такому разі вважають, що немає підстав функціонально відрізнити уряди меншості від коаліційних урядів більшості. Натомість є підстави відрізнити однопартійні уряди меншості від однопартійних урядів більшості. І лише тому позиція К. Строма,

на нашу думку, є частково достовірною й справедливою, зокрема, з приводу аргументування того, що будь-який урядовий кабінет меншості, який користується парламентською підтримкою будь-якої не представленій в урядовому кабінеті партії (партій), має класифікуватись як «зовнішньо підтриманий». Більше того, за таких умов: а) така «зовнішня» підтримка урядового кабінету меншості обговорюється до моменту його формування; б) така «зовнішня» підтримка має характер виразного, комплексного/всеосяжного та середньо- чи довгострокового варіанту прихильності неурядової партії (чи партій) до програми, діяльності, а також «виживання»/стабільності урядового кабінету меншості [13].

У цьому ж контексті та на цій же підставі запропоновано типологізацію урядових кабінетів меншості Дж. Поупа й В. Хермана [9, с. 193]. Науковці за характером парламентської підтримки (чи непідтримки) урядових кабінетів меншості виділили такі 4 типи останніх: непідтримані однопартійні уряди меншості, підтримані однопартійні уряди меншості, непідтримані коаліційні (багатопартійні) уряди меншості, підтримані коаліційні (багатопартійні) уряди меншості. Ці урядові кабінети меншості є конструкціями ситуацій парламентської меншості, проте значною мірою між собою відрізняються. Серед них однопартійні та коаліційні підтримані уряди меншості є аналогією до вищезгаданих «зовнішньо підтриманих» урядів меншості. Натомість їх контраверсією є однопартійні та коаліційні непідтримані уряди меншості.

Прагнучи їх дефініювати, аргументуємо, що *непідтриманий однопартійний урядовий кабінет меншості* – це однопартійний уряд меншості, який не контролює законодавчу чи парламентську більшість та не отримує стабільну законодавчу або парламентську підтримку силами урядової й неурядових партій (контраверсійно отримує ситуативну парламентську/законодавчу підтримку силами однакової урядової та змінюваних опозиційних партій парламенту).

Натомість *підтриманий однопартійний урядовий кабінет меншості* – це однопартійний уряд меншості, який не контролює законодавчу чи парламентську більшість, проте отримує стабільну парламентську або законодавчу підтримку від двох і більше сил, одна з яких урядова, а також від іншої чи інших сил, які не є урядовими (не є членами урядового кабінету).

Непідтриманий коаліційний (багатопартійний) урядовий кабінет меншості – коаліційний (дво- та більшепартійний) уряд, партії якого між собою не контролюють законодавчу чи парламентську більшість і не отримують стабільну законодавчу чи парламентську підтримку силами урядових та неурядових партій (контраверсійно отримує ситуативну підтримку силами однакових урядових

і змінюваних опозиційних партій парламенту).

Підтриманий коаліційний (багатопартійний) урядовий кабінет меншості – це коаліційний (дво- та більшепартійний) уряд, партії якого між собою не контролюють законодавчу/парламентську більшість, однак отримують стабільну парламентську або законодавчу підтримку від трьох і більше сил, хоча б дві з яких є урядовими, а також від іншої чи інших сил, які не є членами урядового кабінету.

Цікаво, що більшість підтриманих (за словами К. Строма – «зовнішньо підтриманих») урядових кабінетів меншості (які, як уже зазначено, варто розглядати як окремих аналітичний різновид і однопартійних, і коаліційних урядів меншості) сумарно й ініціально (у ході формування) мають підтримку парламентської (у формі законодавчої або парламентсько-урядової) більшості. Вони часто «починаються» як коаліційні урядові кабінети більшості, з яких із різних причин згодом виходять парламентські партії або депутати «зовнішньої підтримки». Натомість інші «зовнішньо підтримані» урядові кабінети меншості сумарно й ініціально (у процесі їх формування) не мають підтримки парламентської/законодавчої більшості. Перший різновид урядових кабінетів меншості К. Стром іменує *істотними*, чи *субстантивними* (з англ. substantive), а другий – *формальними* (з англ. formal). Специфікою формальних урядів меншості є те, що вони мають таку парламентську підтримку, яка формується безпосередньо перед формуванням урядів; очевидна, всеосяжна та короткотермінова; робить різницю з-поміж сценаріями парламентської більшості й меншості [12, с. 62]. Натомість специфікою субстантивних урядів меншості є те, що підтримку парламентів чи провідних палат парламентів вони отримують «від питання до питання».

Субстантивні уряди меншості традиційно більш розмірні, ніж формальні, і становлять більший науковий інтерес. Це особливо правильно в плані істотно-субстантивних коаліційних урядових кабінетів меншості, які також доцільно типологізувати на основі кількості урядових партій, що є коаліційними партнерами в межах кабінетів. Зокрема, можуть нарізно формуватись і функціонувати дво-, три-, чотири- та більшепартійні істотні/субстантивні й формальні коаліційні урядові кабінети меншості. Їх дистинкція важлива, оскільки на підставі різної кількості урядових партій можна говорити не лише про різну природу коаліційних урядових кабінетів меншості, а й про їх відмінну зумовленість, «логіку» формування та функціонування, параметри «виживання» й стабільності, ефективності та очікувані наслідки тощо. Крім того, це дає змогу комплексно побачити статистично-кількісну відмінність коаліційних урядів меншості від однопартійних урядів меншості.

Однак це мало що говорить про кількісні параметри партійного складу урядових кабінетів мен-

шості, зокрема однопартійних і коаліційних (як менш і більш композиційно складних відповідно), у парламентах/провідних палатах парламентів. Це детермінує, що різні типи урядів меншості, зокрема однопартійні й коаліційні, підтримані та непідтримані, варто оцінювати крізь призму *особливостей і відсотка партійного представництва їхніх урядових партій у парламентах*. Для цього ми апелюємо до позиції К. Строма [13] щодо того, що всі урядові кабінети меншості у відсотковій кореляції депутатських мандатів урядових партій необхідно поділяти на 3 типи: 1) ті урядові кабінети меншості, партії яких мають підтримку та представництво в парламентах/провідних палатах парламентів на рівні 45% і більше (однак не більше 50% + 1 мандат) номінального складу парламенту/провідної палати парламенту; 2) ті урядові кабінети меншості, партії яких мають підтримку й представництво в парламентах/провідних палатах парламентів на рівні 35–45% номінального складу парламенту або провідної палати парламенту; 3) ті урядові кабінети меншості, партії яких мають підтримку й представництво в парламентах чи провідних палатах парламентів на рівні 35% і менше номінального складу парламенту.

Однак навіть попри це очевидно, що виділення та окреслення типів урядів меншості на підставі кількості партій у них (зокрема, у форматі однопартійних і коаліційних урядових кабінетів меншості) та на підставі врахування сутності, характеру й відсотка парламентського представництва та парламентської/законодавчої підтримки (зокрема, у форматі непідтриманих або підтриманих, субстантивних чи формальних урядів меншості) не повною мірою вирішує питання їх детальної типологізації. Як наслідок, необхідно апелювати також до інших суміжно-порівняльних індикаторів, на підставі яких можна говорити про різні типи урядів меншості.

Так, у зрізі кореляції урядів меншості та їх парламентської відповідальності (чутливості) і поведінки політичних партій (урядових та опозиційних) у парламентах Л. Геллер-Шворц довела, що законодавча ефективність і парламентська відповідальність урядів меншості значно залежать від використання партіями парламенту того чи іншого типу парламентської стратегії й тактики. Інакше кажучи, парламентська відповідальність урядів меншості залежить від того, якими в сенсі парламентської підтримки та стратегії взаємодії парламентських партій є уряди меншості. З огляду на це Л. Геллер-Шворц виділила 5 варіантів, або сценаріїв (моделей), співпраці між політичними партіями в умовах урядів меншості, інакше кажучи, 5 *типів урядів меншості*: а) коаліцію; б) формальний пакт/договір; в) неформальну домовленість; г) сформовану під конкретне завдання (ad hoc) більшість; г) «стриманість» опозиції, унаслідок якої

правляча/урядова партія або партії діють так, ніби вони мають підтримку парламентської більшості [7, с. 68].

В окресленому аспекті особливої уваги потребують *сформовані під конкретні завдання уряду меншості*. Специфіка урядових кабінетів меншості, які сформовані як *ad hoc* більшості, полягає в тому, що такі уряди конструюють свою підтримку парламентською чи законодавчою більшістю на підставі поступового вирішення чергових завдань урядового функціонування. Це такий тип урядів меншості, у яких парламентські партії кооперують свої зусилля найменшою мірою. Ці уряди характеризуються тим, що за умови їх формування й функціонування опозиційні парламентські партії діють занадто стримано, оскільки побоюються спровокувати дострокові парламентські вибори, у результаті яких вони можуть втратити/суттєво скоротити парламентське представництво. Натомість урядовий кабінет меншості діє так, ніби він наділений парламентською більшістю [11]. Альтернативно, проте на основі суто формалізованих практик (зокрема, «контрактів» та «угод зовнішньої підтримки») взаємодії ймовірних коаліційних партнерів К. Стром ідентифікує окреслені урядові кабінети меншості як *кабінети «непостійної більшості»* (з англ. *shifting majority cabinets*) та визначає їх як урядові кабінети, які «вибудовують свої парламентські більшості від питання до питання з будь-якою партією, яка вимагає найменше поступок» [12, с. 97]. Проте специфіка спеціальних *ad hoc* коаліцій у форматі урядових кабінетів меншості полягає насамперед у тому, що такі виконавчі структури є максимально гнучкими в можливостях реалізації програмних засад і водночас особливо сприйнятливими й піддатливими до дострокового припинення своїх повноважень.

На підставі цього Г. Гріффіс [8] та А. Вард [14] сконструювали типологізацію урядів меншості на основі врахування специфіки ситуацій меншості, які проявляються в тому, що парламенти чи провідні палати парламентів є «*підвішеними*» (з англ. *hung parliament*), або «*міноритарними*», тобто такими, у яких жодна партія чи коаліція партій не має сумарної та стабільної парламентської (урядово-парламентської) більшості. Відповідно, вважається, що ситуація парламентської меншості, виявлена в «*підвішеному парламенті*», є обов'язковою умовою та реквізитом формування уряду меншості, хоча може інкорпоруватись також урядом більшості. Це відповідає логіці Р. Бразера, за якою ситуація парламентської меншості репрезентує «широкий набір можливих процедур і результуючих урядових структур» [5, с. 30–31]. Вони можуть змінюватись від урядів меншості, які не наділені парламентською підтримкою жодної неурядової партії, до урядових кабінетів меншості, які наділені лише ситуативною чи мовчазною пар-

ламентською підтримкою неурядової партії або партій, до урядових кабінетів меншості, які наділені стабільною/фіксованою парламентською підтримкою неурядової партії або партій, до коаліційних урядових кабінетів більшості, у тому числі мінімально-переможних чи надлишково-переможних, великих коаліцій та урядів національної єдності тощо. Водночас ситуації парламентської меншості можуть детерминуватись неформуванням жодних урядових кабінетів, коли ймовірні урядово-формотворчі агенти (партії та непартійні депутати) не можуть досягти згоди з приводу своїх політичних цілей, а також механізмів їх кооперування. Це зазвичай завершується розпуском парламенту/провідної палати парламенту та його/її достроковими виборами, а також (у разі парламентських демократій) зростанням реальних повноважень глави держави, зокрема, його зсувом у центр конституційного й урядово-формотворчого процесу [5, с. 30–31; 8].

Тому в ситуації парламентської меншості урядовий кабінет меншості може бути або не бути ефективним процесом і результатом узгодження інтересів парламентських партій та непартійних депутатів (якщо такі присутні в складі парламенту/провідної палати парламенту), їх компромісом та згодою. Із цього приводу В. Богданор і С. Беннет зауважують, що компроміси й угоди, навколо яких формуються урядові кабінети меншості, можуть бути різними: їх діапазон коливається від програваних коаліційних домовленостей до домовленостей на основі згоди й підтримки, а також до коаліційних домовленостей на основі співпраці [3; 4]. На цій основі Г. Гріффіс [8] та А. Вард [14] виділяють 4 моделі урядів меншості.

Першу модель репрезентують такі уряди меншості, у яких одна велика (основна) партія парламенту/провідної палати парламенту, яка самостійно не має абсолютної більшості мандатів у вищому органі законодавчої влади, формує однопартійний уряд меншості, заручаючись довірою про парламентську підтримку урядових законопроектів і вотумів довіри урядовому кабінету від іншої партії чи партій парламенту або непартійних депутатів (які, не будучи членами уряду, формально є опозиційними). Такі уряди меншості, сформовані на основі домовленостей про згоду й підтримку, можуть бути або не бути супроводжувани формальною угодою, викладеною в урядовій програмі.

Другу модель репрезентують такі уряди меншості, у яких одна велика (основна) партія парламенту/провідної палати парламенту, яка самостійно не має абсолютної більшості мандатів у вищому органі законодавчої влади, формує однопартійний уряд меншості, не заручаючись довірою про парламентську підтримку кабінету від іншої партії чи партій парламенту або ж непартійних

депутатів. Такі урядові кабінети меншості функціонують без упевненості про своє «виживання», оскільки вона не забезпечена формально неурядовими/опозиційними партіями та депутатами.

Третя модель окреслена урядами меншості в тих системах двопалатності/бікамералізму, де в нижній/провідній палаті парламенту основна (велика чи домінуюча партія) має абсолютну більшість мандатів від номінального складу палати, тобто фактично формує однопартійний урядовий кабінет більшості, проте у верхній/субординованій палаті парламенту має меншість.

Четверта модель детермінована урядами меншості, де одна велика/основна партія парламенту/провідної палати парламенту, яка самостійно не має абсолютної більшості мандатів у вищому органі законодавчої влади, поряд з іншою партією/партіями парламенту чи непартійними депутатами формує коаліційний урядовий кабінет меншості. Такій моделі урядових кабінетів меншості притаманна не лише взаємна довіра про парламентську підтримку уряду різними партіями чи непартійними депутатами, а й співпраця між ними в межах кабінету, яка проявляється в тому, що як велика/основна партія, так і менші наділяються урядовими портфелями. Окрім того, у разі таких урядових кабінетів меншості окреслені деякі програмно-законодавчі зобов'язання учасників кабінетів, а також сценарії поведінки учасників кабінетів у разі їх дострокової відставки.

Схожу типологізацію урядових кабінетів меншості запропонували А. Романюк, В. Литвин та Н. Панчак-Бялоблоцька [1, с. 151; 2, с. 254], які через способи взаємодії урядів меншості з неурядовими партіями в парламентах/провідних палатах парламентів виокремили декілька видів урядів меншості:

1) уряди меншості, які функціонують *на основі тимчасових спеціальних (ad hoc) домовленостей* із неурядовими/опозиційними партіями: урядові кабінети кожного разу, залежно від особливостей законодавчих актів, які планують прийняти, залучаються підтримкою різних (ідентичних або ж неідентичних) неурядових/опозиційних партій для вирішення проблем політичного розвитку. Це означає, що в одному випадку (в одному голосуванні за законодавчу ініціативу уряду меншості) урядова партія чи партії залучаються підтримкою однієї опозиційної партії чи партій, а в іншому – іншої опозиційної партії чи партій;

2) уряди меншості, які функціонують як *«вільні союзи» парламентських партій*: підтримку цим урядовим кабінетам меншості стабільно, проте неформально надають одні й ті ж партії в парламентах або в провідних палатах парламентів. Це є наслідком домовленостей урядових і неурядових/опозиційних партій, від яких обидві сторони отримують визначені переваги. Інколи це від-

бувається за результатами часткової подібності програмних документів політичних сил, а інколи – за результатами неформальних домовленостей про розподіл сфер впливу між формально урядовими та деякими формально опозиційними силами. Зрідка співпрацювати з урядом меншості опозиційні партії погоджуються, щоб протистояти ідеологічним опонентам, які також формально є опозиційними;

3) уряди меншості, що функціонують на підставі *«офіційних угод» парламентських партій*: підтримку урядовим кабінетам меншості стабільно та формально надають одні й ті ж партії в парламентах. При цьому офіційно досягають угоди (що передбачає відповідальність сторін) між формально урядовими та опозиційними партіями, що є підтримкою «комбінованої більшості» в парламенті/провідній палаті парламенту. За наслідками угоди формально опозиційні партії не наділені міністерськими портфелями, тобто вони є неурядовими.

Очевидно, що найменш стабільним є перший різновид урядів меншості, оскільки в цьому разі прем'єр-міністр та урядові партії йдуть на тимчасові спеціальні компроміси з різними, часто взаємно ідеологічно й політично протилежними партіями. Натомість третій різновид урядів меншості є найбільш стабільним, адже він найбільш передбачуваний у своїй діяльності, операціоналізації та наслідках.

Інша схожа типологізація урядових кабінетів меншості запропонована Дж. Муном [10]. Вона детермінована двома індикаторами/змінними, на основі комбінації яких можна виділяти 4 «ідеальні» («чисті») різновиди урядів меншості, такими як патерни оперування індивідуального або колективного балансу поділу владних повноважень в урядових кабінетах меншості та особливості функціонування урядів меншості у вузьких/партикулярних (персональних) або широких соціально й політично орієнтованих цілях. Відповідно, виділяються такі різновиди урядів меншості:

1) у *форматі мажоритаризму* (з англ. *ersatz majoritarianism*), коли офіційно неурядові партії та депутати парламенту/провідної палати парламенту, з огляду на можливі й очікувані для себе або для своїх виборчих округів вигоди й переваги (зокрема, у контексті перспектив членства в комітетах та/або інших парламентських структурах), ефективно підтримують основну (або велику) парламентську партію, яка номінально не має більшості в парламенті/провідній палаті парламенту. У такому сценарії політична система часто функціонує за патернами ситуації парламентської більшості й уряду більшості, хоча насправді йдеться про ситуацію парламентської меншості та однопартійний уряд меншості;

2) у *форматі коаліційності* (з англ. *ersatz coalition*), коли колективний характер розподілу

владних (урядових) повноважень позиціонується як уніфікований стосовно партикулярних соціальних і політичних інтересів, які прагнуть реалізувати учасники урядового кабінету меншості, не намагаючись перетворити його на уряд більшості чи достроково припинити його повноваження. Це означає, що такий різновид уряду меншості ґрунтується на міжпартійних зобов'язаннях учасників кабінету з приводу персональних інтересів у процесі функціонування кабінету. А тому конфлікт між великою (основною) урядовою партією, яка не має парламентської більшості, та малою партією/партіями практично виключається чи суттєво мінімізований. Прикметно, що функціонально такий тип урядів меншості обмежений певними сферами;

3) у форматі спеціального міноритаризму (з англ. *ad hoc* *minoritarianism*), коли уніфіковано/розділено індивідуальний характер розподілу владних (урядових) повноважень прагнуть або намагаються протиставляти різним аспектам політичної системи, проте роблять це спорадично й несистемно, не керуючись утвердженням порядком денним. Це демонструє, що такий формат урядових кабінетів меншості є реформістським за природою, проте йому не притаманний стратегічний політичний порядок денний;

4) у форматі міноритаризму (з англ. *minoritarianism*), коли колективний характер розподілу владних (урядових) повноважень є уніфіковано-об'єднаним на підставі наявності платформи з приводу доцільності й реальності проведення реформ, які учасники урядового кабінету постійно та системно переслідують.

Поряд із запропонованими типологізаціями урядів меншості в парламентських демократіях також доцільно виділяти постійні та тимчасові урядові кабінети меншості. Щодо перших усе зрозуміло, адже вони є превалюючою емпіричною базою урядів меншості. Підставою формування й подальшого функціонування *постійних урядів меншості* є довіра/інвеститура (підтримка) більшості (абсолютної або відносної залежно від конституційних регламентацій) номінального складу парламенту/провідної палати парламенту, що законодавчо визначено в усіх типах і прикладах парламентських демократій як передумову й підставу «початку» та «продлонгації» кожного нового та чинного урядового кабінету. Натомість *тимчасові* (або ж *тимчасово виконуючі обов'язки*) *уряди меншості* формуються та функціонують за зовсім іншою інституційною логікою, адже вони вирішують зовсім інші завдання, серед яких прямо не визначено необхідність пролонгації діяльності урядового кабінету. Це означає, що в контексті тимчасових урядів меншості не варто з'ясовувати параметри, які гіпотетично впливають на стабільність урядів, а також інституційні пара-

метри, що зумовлюють формування й відставку урядів як таких. Це, очевидно, більшою мірою притаманне постійним урядам меншості.

Підсумовуючи, аргументуємо, що запропоновані теоретико-методологічні типології урядових кабінетів меншості дистинктивно не є вичерпними, адже уряди меншості як виконавчі структури залежать від контексту аналізу та аналітичних індикаторів. Відповідно, чинні типологізації урядів меншості можуть розширюватись і доповнюватись, а в запропонованій формі мають використовуватись синтетично, системно та уніфіковано.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Вишеградської групи та інших країн Центрально-Східної Європи : [монографія] / А. Романюк, В. Литвин. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2016. – 548 с.
2. Романюк А. Політичні інститути країн Центрально-Східної Європи: порівняльний аналіз / А. Романюк, В. Литвин, Н. Панчак-Бялоблещка. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. – 462 с.
3. Bennet S. The Decline in Support for Australian Major Parties and the Prospect of Minority Government / S. Bennett // Commonwealth Parliamentary Library: Research Paper. – 1999. – Vol. 10. – P. 3–10.
4. Bogdanor V. The New British Constitution / V. Bogdanor. – Oxford : Hart Publishing, 2009. – 334 p.
5. Brazier R. Constitutional Practice: The Foundations of British Government / R. Brazier. – 3rd ed. – Oxford : Oxford University Press, 1999. – 348 p.
6. Daalder H. Cabinets and Party Systems in Ten Smaller European Democracies / H. Daalder // Acta Politica. – 1971. – Vol. 6. – P. 282–303.
7. Geller-Schwartz L. Minority Government Reconsidered / L. Geller-Schwartz // Journal of Canadian Studies. – 1979. – Vol. 14. – № 2. – P. 67–79.
8. Griffith G. Minority Governments in Australia 1989–2009: Accords, Charters and Agreements / G. Griffith // Background Paper. – 2010. – Vol. 1. – № 10. – P. 41.
9. Herman V. Minority Governments in Western Democracies / V. Herman, J. Pope // British Journal of Political Science. – 1973. – Vol. 3. – № 2. – P. 191–212.
10. Moon J. Minority governments in the Australian States: from ersatz majoritarianism to minoritarianism / J. Moon // Australian Journal of Political Science. – 1995. – Vol. 30. – P. 142–163.
11. O'Neal B. Government and Canada's 40th Parliament: Questions and Answers / B. O'Neal, M. Bédard, J. Robertson. – Ottawa : Parliamentary Information and Research Service (Library of Parliament), 2008. – 31 p.
12. Strøm K. Minority Government and Majority Rule / K. Strøm. – Cambridge : Cambridge University Press, 1990. – 293 p.
13. Strøm K. Minority Governments in Parliamentary Democracies: The Rationality of Non-winning Cabinet Solutions / K. Strøm // Comparative political Studies. – 1984. – Vol. 17. – № 2. – P. 199–226.
14. Ward A. Minority government and the redefinition of Parliaments in Australia and New Zealand / A. Ward // Legislative Studies. – 1997. – Vol. 11. – № 2. – P. 1–12.